

УДК 338.45:658

DOI: 10.31732/2663-2209-2021-62-159-165

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Мігус І.П.¹, Коваль Я.С.²

¹ д.е.н., професор, проректор з наукової роботи, професор кафедри управління фінансово-економічною безпекою, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: irynamp@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6939-9097>

² к.н.держ.упр., доцент, доцент кафедри управління фінансово-економічною безпекою, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: yanaks@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6578-2996>

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY

Mihus Iryna¹, Koval Yana²

¹ Doctor of sciences (Economics), professor, vice-rector for research, professor of financial and economic security management department, "KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: irynamp@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6939-9097>

² PhD (Public administration), associate professor, associate professor of financial and economic security management department, "KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: yanaks@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6578-2996>

Анотація. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин, ефективна господарська діяльність підприємства набирає великого значення, адже ефективна діяльність стає вирішальною передумовою подальшого функціонування підприємств. Сьогодення вимагає від керівника швидких змін та використання новітніх технологій для збереження, збільшення інтегрованого розвитку для стабільного майбутнього. Діджиталізація – це той чинник, який надає значні переваги для розвитку в цьому напрямку. Економічне зростання та трансформація відбуваються завдяки розширенню та більш зручному використанню цифрових технологій. Однією з найбільш впливових тенденцій сучасності є активний розвиток інновацій та сучасних інформаційні технологій, що поступово набувають статусу ключового рушія розвитку економічних відносин, відповідним чином позначаючись на особливостях забезпечення економічної безпеки не лише в контексті перспектив розвитку, але й навпроти, щодо необхідності формування належних систем попередження та захисту від цифрових загроз. Водночас варто наголосити, що протікання таких процесів відбувається у середовищі глобальної економічної нестабільності, жорстких постковідних реаліях та системних проблем у сфері державного управління, починаючи з загальних макроекономічної нестабільності та стримуючих структурних асиметрій розвитку, закінчуючи специфічністю вітчизняного інституту ціонального ландшафту, формально інтегрованого у ринкову парадигму розбудови економічних відносин з паралельно функціонуючими практиками регулювання економічних відносин. Метою статті є дослідження впливу процесів діджиталізації економічних відносин на зміст та особливості забезпечення інноваційного розвитку підприємств. У статті розглянуто сутність поняття «діджиталізація»; охарактеризовано та систематизовано переваги та недоліки діджиталізації в діяльності підприємств; здійснено аналіз завдань, які ставлять перед собою працівники та керівництво в процесі реалізації діджиталізації в підприємницькій діяльності; виокремлене загрози які зустрічаються в ході реалізації інноваційного розвитку підприємств в умовах діджиталізації економіки; згруповано фактори підприємницької діяльності та запропоновано нові моделі управління.

Ключові слова: інноваційний розвиток, підприємства, економічна безпека, діджиталізація економіки, конкурентоспроможність.

Формули: 0; рис.: 2; табл.: 0; бібл.: 13

Annotation. At the present stage of development of market relations, the effective economic activity of the enterprise is gaining importance, because effective activity becomes a crucial prerequisite for the further functioning of enterprises. The present requires the leader to make rapid changes and use the latest technologies to preserve, increase integrated development for a stable future. Digitalization is a factor that provides significant benefits for development in this direction. Economic growth and transformation are happening through the expansion and more convenient use of digital technologies. One of the most influential trends of our time is the active development of innovations and modern information technologies, which are gradually gaining the status of a key driver of economic relations, accordingly affecting the features of economic security not only in the context of development prospects, but also the

need to and protection against digital threats. At the same time, it should be emphasized that such processes take place in an environment of global economic instability, harsh postcool realities and systemic problems in public administration, ranging from general macroeconomic instability and constraining structural asymmetries of development to the specifics of the domestic institutional landscape and formally integrated landscape. economic relations with parallel functioning practices of regulation of economic relations. The purpose of the article is to study the impact of the processes of digitalization of economic relations on the content and features of ensuring the innovative development of enterprises. The article considers the essence of the concept of "digitalization"; the advantages and disadvantages of digitalization in the activity of enterprises are characterized and systematized; an analysis of the tasks set by employees and management in the implementation of digitalization in business; isolating the threats encountered in the implementation of innovative development of enterprises in the digitalization of the economy; the factors of entrepreneurial activity are grouped and new management models are proposed.

Key words: innovative development, enterprises, economic security, digitalization of economy, competitiveness.

Formulas: 0; fig.: 2; tabl.: 0; bibl.: 13

Постановка проблеми. Діджиталізація є необхідним процесом розвитку сучасних підприємств в умовах неоекономіки. Вона покликана спростити та прискорити роботу з великими базами даних, забезпечити автоматизацію усіх видів діяльності (основної та допоміжної операційної, інвестиційної, фінансових), покращення комунікації з клієнтами, постачальниками та партнерами та усіма інститутами зовнішнього середовища, формування нових засад взаємодії в межах підприємства - між підрозділами, працівниками, менеджментом, перехід до нових організаційних форм господарювання (мережева та віртуальна економіка).

Разом з тим, однією з найбільш впливових тенденцій сучасності є активний розвиток інновацій та сучасних інформаційні технологій, що поступово набувають статусу ключового рушія розвитку економічних відносин, відповідним чином позначаючись на особливостях забезпечення економічної безпеки не лише в контексті перспектив розвитку, але й навпроти, щодо необхідності формування належних систем попередження та захисту від цифрових загроз. Водночас варто наголосити, що протікання таких процесів відбувається у середовищі глобальної економічної нестабільності, жорстких постковідних реаліях та системних проблем у сфері державного управління, починаючи з загальних макроекономічної не стабільності та стримуючих структурних асиметрій розвитку, закінчуючи специфічністю інституціонального ландшафту,

формально інтегрованого у ринкову парадигму розбудови економічних відносин з паралельно функціонуючими практиками регулювання економічних відносин квазіринкового характеру.

Таким чином, необхідність у діджиталізації обумовлюється прагненням до постійного підвищення рівня своєї конкурентоспроможності, що в свою чергу є передумовою виживання та розвитку бізнес-організацій в умовах неоекономіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні діджиталізація в Україні тільки розвивається, на жаль, набагато повільнішими темпами ніж в розвинутих країнах. Разом з тим питання розроблення інноваційного розвитку підприємства отримали широке трактування та дослідження, зокрема у роботах Коробко С. В., Гуренко А. В., Познякової О. І., Коробко С. В., Білосорова Л. В., Вергала К. Ю., Варга В. П. Грепона Б., Ілляшенка С. Ю. та інших.

Крім того, дослідження та аналіз даної проблеми ще досконало не опрацьовано українськими науковцями та потребують розгляду більш детально.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження впливу процесів діджиталізації економічних відносин на зміст та особливості забезпечення інноваційного розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах ведення бізнесу особливої актуальності набуває активізація інноваційних процесів на рівні підприємств як складників економічного життя регіону та країни взагалі. Напевне у найближчому майбутньому наявні

конкурентні переваги будуть втрачені тими підприємствами, які не змогли оцінити важливість безупинної і багатоаспектної реалізації інновацій.

Спочатку діджиталізація в тому чи іншому вигляді застосовувалася у період 70-тих років минулого століття, проте масово вона стала використовуватися лише в 90-ті роки, як наслідок появи Інтернету та широкого розповсюдження комп'ютерів і мобільних пристроїв, різних додатків серед населення [1].

Діджиталізація з позиції економічного виміру формулювання дефініції даного поняття представляє собою сукупність процесів інноваційного розвитку, які знаходять своє вираження у відповідних техніко-технологічних новаціях, націлених на здійснення цифровізації ключових економічних процесів та явищ (тобто забезпеченні їх максимальної автоматизації та винесення людського фактору поза межі управлінського фокусу з метою зменшення, потреб у відслідковуванні керованості та ких процесів та уникненні, породжених цим фактором помилок), які за своїм змістовим

наповненням зазвичай представляють певний набір повторюваних ітерацій, у межах якого людська праця набуває механічного, позбавленого інтелектуальної складової процесу, слугуючи тим самим додатковим резервом зростання продуктивності праці.

Проте сам термін «діджиталізація» прийшов до нас з США від слова «digitalization», що перекладається, як оцифрування. Тобто, дослівно в перекладі «діджиталізація» – це процес перенесення інформації у цифрову форму, тобто перетворення паперових книжок у електронні, фотографії у зображення на екрані тощо [2].

Необхідність у діджиталізації обумовлюється прагненням до постійного підвищення рівня своєї конкурентоспроможності, що в свою чергу є передумовою виживання та розвитку бізнес-організацій в умовах неоекономіки.

На рис. 1 представлені переваги та недоліки діджиталізації, які визначені нами на основі узагальнення думок та тверджень, представлених в роботах виданих вчених.

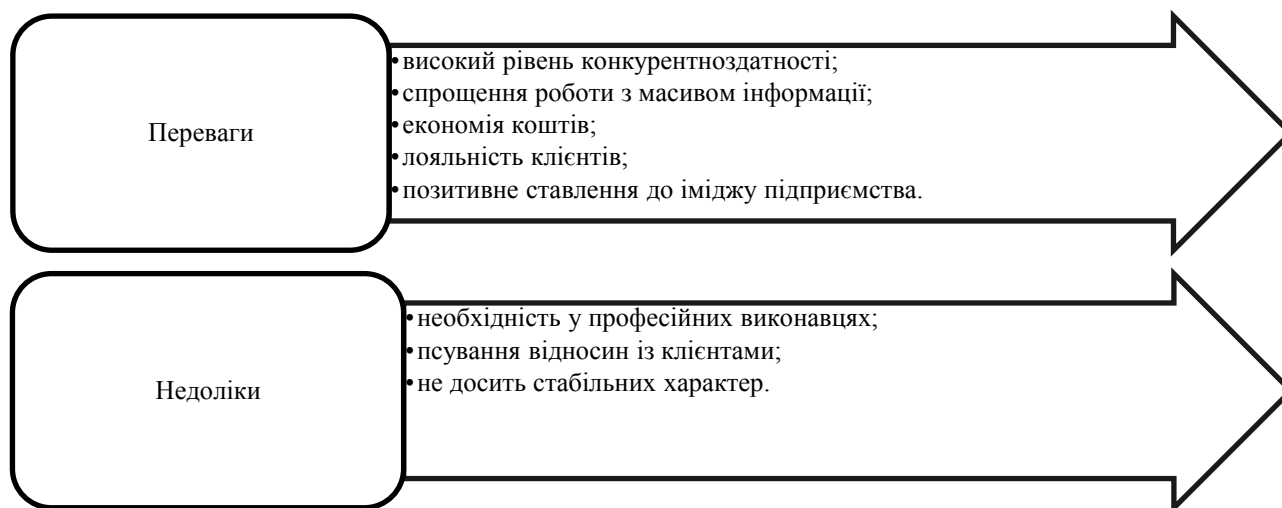

Рис. 1. Переваги та недоліки діджиталізації

Джерело: систематизовано авторами на основі [3-6]

Доцільно зазначити, що діджиталізація створює важливі переваги для підприємств в частині реалізації обраної стратегії, зміцнення їх економічної безпеки, досягнення прозорості ведення бізнесу [7].

Поширення новітніх технологій та систем управління позитивно впливає на

якість послуг, систему сервісного обслуговування клієнтів, інформаційне забезпечення учасників ринкових відносин [8].

Беззаперечним є той факт, що активізація процесів діджиталізації чинить позитивний вплив на фінансово-

економічні результати підприємств залучених до використання тих чи інших її інструментів, та інноваційний потенціал держави загалом. Проте рівним за своєю важливістю до ефективності таких процесів є питання забезпечення безпекових аспектів функціонування як суб'єктів господарювання, так і державної інституційно правової інфраструктури в умовах загострення проблем захисту інформації, кібертероризму, повної неконтрольованості окремих інформаційних зон глобальної мережі (та взаємодій, які чиняться в їх межах, у т.ч. кримінального характеру) і т.д. [9].

Тобто описана ситуація формує ряд викликів, пов'язаних із необхідністю ґрунтовного аналізу впливу процесів діджиталізації на можливості підприємств до підтримки достатнього рівня економічної безпеки. Варто додати, що така проблематика посилюється на фоні загальної актуалізації питань безпечного функціонування підприємств в умовах нестабільності фінансово-економічних та кон'юнктурних умов і епоху постковідної економіки, а саме: яким чином ці проблеми повинні знайти своє відображення у системі забезпечення економічної безпеки підприємств.

Система економічної безпеки підприємства, виходячи із її функціонального призначення, представляє собою організовану сукупність взаємопов'язаних елементів (суб'єктів, об'єктів, функціональних складових, умов та критеріїв) управлінської інфраструктури підприємства націлених на реалізацію основної мети управління економічною безпекою підприємства, вираженою у забезпеченні стабільного та ефективного розвитку підприємства, нейтралізації та елімінації ключових загроз внутрішньоорганізаційного та зовнішнього джерел походження [10].

Діджиталізація підприємництва є інноваційним творчим процесом, тому інструкцій щодо її впровадження немає. Власникам підприємств, які наважуються її впроваджувати мають пройти певний тернистий шлях, який може бути пов'язаний з численними помилками, проте запорукою успішного провадження є корпоративна культура та інноваційність в діяльності на всіх ланках підприємства з метою впровадження оперативних змін. Разом з тим, у ході реалізації своєї діяльності підприємства можуть вирішити достатню кількість поставлених завдань (рис. 2).

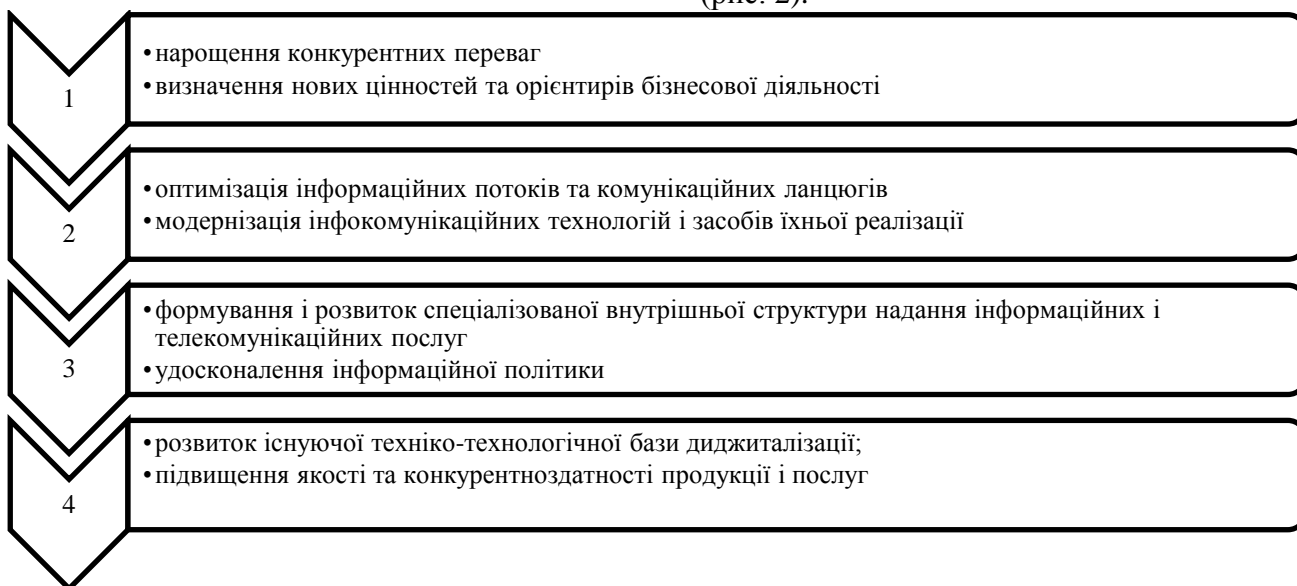

Рис. 2. Завдання діджиталізації в процесі реалізації підприємницької діяльності
Джерело: сформовано авторами на основі [11]

Під впливом безлічі факторів підприємницька діяльність зазнає серйозних змін, що призводять до перегляду моделей управління, впершу чергу це пов'язано з умовами: трансформація споживчої поведінки; зростають вимоги до зручності й швидкості здійснення покупки товару або послуги не виходячи з дому; можливість доступу до оцінки якості товару / послуги іншими споживачами (покупка після отримання відгуків); можливість оплати сучасними електронними платіжними засобами; отримання товару/послуги без відвідування магазину (в зазначеному місці – вдома, в офісі) – усі ці запити задовольняються зміщенням діяльності компаній з Internet в мобільні додатки; використання гаджетів стає повсюдним, звичним явищем [12].

Крім того діджиталізація впроваджується в такі процеси підприємства як: банкінг, фінансовий і управлінський облік та менеджмент, білінгові системи, маркетинг, підбір персоналу, продажі тощо. Останній етап, вже є діджитал-трансформація, на якому підприємство з усіма підсистемами, функціями і процесами інтегрувалося в діджитал-середовище.

На процеси даної трансформації впливають також такі фактори, як: концепція, навчання персоналу та відмова від застарілих технологій. Концепція є досить важливою, оскільки на старті є надважливим визначити напрямки розвитку, а також необхідно розробити стратегію та план дії. Також необхідно визначити цілі, ресурси і пріоритетні ділянки модернізації. А саме у процесі розробки концепції будуть розглядатися всі бізнес-процеси, визначатися пріоритети і усуватися перешкоди на шляху до успішної реалізації. Для успіху цифрової трансформації потрібно готувати співробітників до зміни робочих процесів, а також навчати новим технологіям, щоб вони не тільки могли ефективно працювати в нових умовах, але і ставали драйверами подальших змін.

Діджитал-трансформація підприємств сьогодні неможлива без таких же трансформацій на рівні держави, які повинні відбуватися паралельно, що сприятиме спрощенню ведення бізнесу, економії витрат та стрімкому зростанню ефективності процесів [13].

Забезпечення безпекових параметрів функціонування підприємств варто здійснювати у двох напрямках — напрямі потенційних загроз, які продукуються активним розвитком цифрових технологій та напрямі можливостей, породжених ними водночас економічна безпека підприємства може бути забезпечена лише за умови збалансування, означених аспектів, що знаходить свою практичну реалізацію у побудові ефективної динамічної системи інформаційного захисту підприємства (починаючи від питань віртуальної безпеки, закінчуючи іміджевими аспектами у сфері PR) разом із формуванням системи моніторингу ринку цифрових новацій на предмет потенційної ефективності та можливостей до їх імплементації у господарську практику підприємства.

Висновки. Таким чином, встановлено, що використання діджиталізації має позитивний вплив для підвищення конкурентоспроможності підприємства. Проаналізовано, що вплив цифрових технологій створює значні переваги в діяльності установи для збільшення конкурентоспроможності. Дослідження наукових робіт показало, що швидка зміна зовнішнього середовища змушує рішуче розвиватись суб'єктам господарювання в напрямку цифрових інновацій. Позитивні та швидкі тенденції розвитку забезпечить використання цифрових нововведень та інформаційні новинки. У такому разі підприємство створить собі впевнену стабільність в майбутньому. Саме цифрові інновації нададуть можливість при звичаюватись до змін з метою покращення ефективності своєї діяльності.

Діджиталізація для підприємствасу є еволюційним та органічним процесом, який вже сформував нові умови гри на ринку. Тому сьогодні генеруються

прогресивні форми модернізації бізнес-процесів, під впливом яких змінюється не лише структура суб'єктів ринку, а і технологія управління ними. А сам розвиток цифрових бізнеспроцесів на підприємствах сприяє: підготовці кваліфікованих кадрів, які спеціалізуються на електронних комунікаціях; розвитку нових сервісів для зручних онлайн замовлень; розвитку і вдосконаленні систем електронних платежів; оптимізації бізнес-процесів у сфері логістики та збуту.

Література:

1. Гуренко А. В., Гашутіна О. Е. Напрями розвитку систем управління в умовах діджиталізації бізнесу в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 739-745.
2. Тульчинська С. О., Солосіч О. С., Чорній В. В. Вплив діджиталізації управлінських процесів на систему забезпечення економічної безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 9. С. 54-58.
3. Дубина М., Козляниченко О. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. Випуск № 3 (19). С.21-32.
4. Семилітко Д. Діджиталізація в дії: як цифрова трансформація бізнесу впливає на успіх компанії. *Аудитор України*. 2019. № 5. С. 76–79.
5. Познякова О. І., Мацьків Л. Б. Удосконалення бізнес-процесів підприємств в умовах діджиталізації. URL : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/53779/2/2020_Pozniakova_O_I-Udoskonalennia_biznes_144-146.pdf.
6. Лазебник Л. Л. Діджиталізація економічних відносин як фактор удосконалення бізнес-процесів підприємства. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2018.
7. Варга В. П. Діджиталізація як один з чинників конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. №8. URL : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/156.pdf.
8. Макаренко С. М. Особливості інноваційного розвитку промислових підприємств в умовах діджиталізації. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2020. Випуск 3. С. 86-94. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.3.11>.
9. Бізнес-процеси в умовах діджиталізації економіки. URL : <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2019/05/5.pdf>.
10. Устенко М., Руських А. Діджиталізація: основа конкурентоспроможності підприємства в реаліях цифрової економіки. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. Випуск № 68. С. 181-192.

11. Лігоненко Л., Хріпко А., Доманський А. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях. *Інтернаука. Економічні науки*. 2018. Випуск № 22 (62). 2 т. С. 21-24.

12. Коробка С. В. Діджиталізація підприємницької діяльності. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна серія «Економічна»*, 2021. Випуск 100. С. 88-96. DOI: [10.26565/2311-2379-2021-100-09](https://doi.org/10.26565/2311-2379-2021-100-09).

13. Гура В., Скопенко Ю. Аналіз сучасного стану інноваційного підприємництва в умовах діджиталізації економіки України. *Військово-спеціальні науки*. 2020. №2(44). С. 19-22. DOI:<https://doi.org/10.17721/1728-2217.2020.44.19-23>.

References:

1. Hurenko, A. V. and Hashutina, O. E. (2018), "Directions of management systems development in the conditions of business digitalization in Ukraine", *Ekonomika i suspilstvo*, № 19, pp. 739-745.
2. Tulchynska, S. O. Solosich, O. S. and Chornii, V. V. (2021), "The impact of digitalization of management processes on the system of economic security of the enterprise", *Investysii: praktyka ta dosvid*, № 9, pp. 54-58.
3. Dubyna, M. and Kozlianchenko, O. (2019), "Conceptual aspects of the study of the essence of digitalization and its role in the development of modern society", *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. № 3 (19), pp. 21-32.
4. Semylytko, D. (2019), "Digitalization in action: how the digital transformation of business affects the success of the company", *Audytor Ukrainy*, № 5, pp. 76–79.
5. Pozniakova, O. I. and Matskiv, L. B. (2020), "Improving business processes of enterprises in the conditions of digitalization", retrieved from : http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/53779/2/2020_Pozniakova_O_I-Udoskonalennia_biznes_144-146.pdf.
6. Lazebnyk, L. L. (2018), "Digitalization of economic relations as a factor in improving business processes of the enterprise", *Ekonomichniy visnyk. Serii: finansy, oblik, opodatkuvannia*.
7. Varha, V. P. (2020), "Digitalization as one of the factors of enterprise competitiveness", *Efektivna ekonomika*, №8, retrieved from : http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/156.pdf.
8. Makarenko, S. M. (2020), "Features of innovative development of industrial enterprises in the conditions of digitalization", *Tavriyskiy naukoviy visnyk. Serii: Ekonomika*, vol. 3, pp. 86-94. DOI: <https://doi.org/10.32851/2708-0366/2020.3.11>.
9. Business processes in the digitalization of the economy (2019), retrieved from : <http://visnik.knteu.kiev.ua/files/2019/05/5.pdf>.
10. Ustenko, M. and Ruskykh, A. (2019), "Digitalization: the basis of enterprise competitiveness in the realities of the digital economy", *Visnyk*

ekonomiky transportu i promyslovosti, № 68, pp. 181-192.

11. Lihonenko, L. Khripko, A. and Domanskyi, A. (2018), "Content and mechanism of digitalization strategy formation in business organizations", *Internauka. Ekonomichni nauky*, № 22 (62), part 2, pp. 21-24.

12. Korobka, S. V. (2021), "Digitalization of entrepreneurial activity", *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazinaseriia «Ekonomichna»*, vol. 100, pp. 88-96. DOI: 10.26565/2311-2379-2021-100-09.

13. Hura, V. and Skopenko, Yu. (2020), "Analysis of the current state of innovative entrepreneurship in the digitalization of Ukraine's economy", *Viiskovo-spetsialni nauky*, №2(44), pp. 19-22. DOI:<https://doi.org/10.17721/1728-2217.2020.44.19-23>.

Стаття надійшла до редакції 25.05.2021 р.